

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

Qo'lyozma huquqida
UDK: 657.02 (575.1)

IKROMOV QUDRATBEK KOZIMJON O'G'LI

**MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI VA UNI
O'ZBEKISTIN RESPUBLIKASI HISOB TIZIMINI
RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI**

70410101 – Buxgalteriya hisobi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Magistr

akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar:

I.f.d., prof. Xolbekov R.O

Toshkent – 2024

Magistrlik dissertatsiya ishi “Buxgalteriya hisobi” kafedrasida dastlabki himoyadan o‘tgan.

2 - sonli bayonnoma « 16 » 04 2024 y.

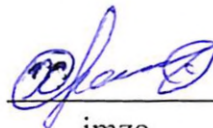
Kafedra mudiri: Prof. N.Abdusalomova

imzo

sana

Ilmiy rahbar: Prof. R.Xolbekov

imzo

sana

19.05.24

Magistrant: Q.Ikromov

imzo

sana

Dissertatsiya “Buxgalteriya hisobi va hisoboti” kafedrasida “   ”
№   raqami bilan ro‘yhatga   olingan.

Himoya 2024 yil “15” 05 soat 14⁰⁰ da Toshkent davlat
iqtisodiyot universitetida bo‘lib o‘tadi.

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot - iqtisodiy tadqiqot hisoblanib, mamlakatimizda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish jarayonidagi dastlabki vazifalar va xalqaro hamjamiyat nazariy-amaliy tajribalaridan asosida tayyorlanadi. Tadqiqotda ushbu yo‘nalishda O‘zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi boshchiligida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar, yaratilayotgan nazariy asoslar negizida o‘rganib chiqiladi. Ilmiy ishda dastlab, xalqaro darajada barcha tushuna oladigan moliyaviy hisobotlar zarurati va uni vujudga kelish tarixiga qisqacha to‘xtalib o‘tilinadi. Bunda MHXS (Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari) va GAAP (Umumqabul qilingan buxgalteriya qoidalari) amal qilish doiralari, o‘ziga xos jihatlari yoritib beriladi. Bundan tashqari milliy hisobot shakllaridan kelib chiqib, xalqaro standartlarga o‘tish jarayoni va uni ahamiyatini ham ta’kidlashga qaror qildik. Jahon savdo tashkiloti(JST)ga a‘zo bo‘lishda, xorijiy investitsiyalarini jalb qilishda – umuman iqtisodiy globallasuv jarayonida MHXS asosida hisobotlar tuzish va taqdim etish muhim asos bo‘ladi deb o‘ylaymiz va bu tadqiqot ishining dolzarbligidan ham dalolat beradi.

Kalit so‘zlar: Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (IFRS), Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari (IAS), buxgalteriya hisobing milliy standartlari(BHMS)

MUNDARIJA

I BOB. KIRISH.....	6
1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi.....	6
1.2. Tadqiqotning maqsadi va vazifalari.....	7
1.3. Tadqiqotning asosiy muammolari va savollari.....	8
1.4. Tadqiqot obyekti va predmeti.....	8
1.5. Tadqiqot natijalarining ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyati.....	9
1.6. Dissertatsiya tarkibining qisqacha tavsifi.....	9
II BOB. ADABIYOTLAR SHARHI.....	11
2.1. Adabiy manbalarda keltirilgan tadqiqotlar natijalari.....	11
III BOB. TADQIQOT METODOLOGIYASI.....	21
3.1. Ma'lumot manbalari.....	21
3.2. Tadqiqot dizayni.....	21
3.3. Tadqiqotda qo'llanilgan uslublar.....	21
3.4. Tadqiqotni o'tkazish uchun zarur sharoitlar.....	21
3.5. Tadqiqot jarayonida kutilayotgan muammolar va ularning yechimi..	22
3.6. Tadqiqotdan kutilayotgan ilmiy va amaliy natijalar.....	22
IV BOB. TADQIQOT TAHLILI VA NATIJALAR.....	23
4.1. Moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlari, ular bo'yicha milliy hisobotlarni transformatsiyasi mohiyati va bosqichlari	23
4.2. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish, qo'llash va foydalanish imkoniyatlari	39
4.3. Mamlakatimizda MHXSni joriy qilish yo'nalishidagi qilinayotgan o'zgarishlar va uni amaliy holati.....	49
V BOB. XULOSA VA TAKLIFLAR.....	69
5.1. Tadqiqotning asosiy ilmiy - amaliy yangiligi va natijalari.....	69
5.2. Tadqiqot natijasida keltirilgan asosiy tavsiya va takliflar.....	70
5.3. Kelgusi tadqiqotchilar uchun takliflar.....	70
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	72

I BOB. KIRISH

1.1. Dissertatsiya mavzusining asoslanishi va uning dolzarbligi.

Bugungi kunda iqtisodiy globallashtirish sharoitida ingliz tili butunjahon tili hisoblanganidek, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) – bu butunjahon biznes tilidir. Ushbu standartlar tashkilotlarlar o'zlarining moliyaviy hisobotlarini qanday tarzda tayyorlashini belgilaydi. Ushbu standartlarga asoslangan hisobotlarni dunyoning barcha qismida tushunishadi. Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlariga o'tishni tezlashtirish - tashqi investorlarni zarur axborotlar bilan ta'minlash va xorijiy moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, qolaversa, iqtisodiyot sohasi mutaxassislarini xalqaro standartlar bo'yicha tayyorlash tizimini takomillashtirish mumkin. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24-fevraldagi PQ-4611-sonli "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida" gi qaroriga muvofiq aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan yuridik shaxslar 2021- yil 1-yanvardan boshlab MHXS asosida buxgalteriya hisobini yuritilishini tashkil etdi va 2021- yil yakunlaridan boshlab moliyaviy hisobotni MHXS asosida tayyorlay boshlashdi. Jahonda MHXSlarni birinchi marta qo'llash sharoitida moliyaviy hisobni xalqaro standartlarga moslashtirish hamda metodologik asosini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur tadqiqotlarda shartnomalar bo'yicha daromadlarni tan olish, zamonaviy metodlar asosida tushumlarni baholash, moliyaviy faoliyatdan olingan daromadlar tarkibini shakllantirish hamda barcha iqtisodiy ko'rsatkichlarga oid moliyaviy hisobotlarni axborot foydalanuvchilar ehtiyojlariga muvofiqlashtirish kabi masalalar o'z yechimini topgan. Lekin, ushbu erishilgan natijalarning rivojlanayotgan mamlakatlarda faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar amaliyotiga joriy qilinishi to'liq amalga oshirilgan emas.

O'zbekistonda 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida (28.01.2022 yildagi PF-60) «Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon